

TÜRKİYƏ VƏ AZƏRBAYCAN MEDİASINDA KONFEDERASIYA MƏSƏLƏSİNƏ MÜNASİBƏT

MÜBARİZ GÖYÜŞLÜ

BDU Jurnalistika fakültəsinin dissertantı və müəllimi, AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanasının şöbə müdiri

E-mail: mubariz2011@hotmail.com

Türk milli şüurunun birinci amili türk dili, ikinci amili isə islam dinidir. Bir-birindən ayrılmayan bu amillər türk mədəniyyətini, türk milli şüurunu səciyyələndirir. Türklük və islamın əsrlərlə davam edən vəhdətindən fərqli bir türk kültür fenomeni ortaya çıxmışdır. Buna görə də, bu gün türk birliyindən bəhs edəndə, ilk növbədə, müsəlman-türk coğrafiyası yada düşür.

Türk dövlətlərinin hər birində milli şüur tarixən müxtəlif səviyyələrdə inkişaf etmişdir. Ümumən, türk dövlətləri içərisində öz türk milli kimliyini daha yüksək səviyyədə qoruyub saxlayan ölkənin Türkiyə olduğunu söyləsək, yanılmırıq. Digər türk dövlətləri isə iki əsrə yaxın bir müddətdə Rusiya imperiyasının (Çar Rusiyası və SSRİ) türkofob və islamafob siyasətinin təzyiqi altında öz varlıqlarını bu və ya digər şəkildə qoruyub saxlamışlar.

Digər postsovet türk dövlətlərindən fərqli olaraq, öz milli şüurunu nisbətən daha çox qorumağa nail olmuş Azərbaycanda 60-70-ci illərdə milli ziyalılar ana dilinin əksər sahələrdə tətbiq olunmasına və rus dilinin geniş yayılmasının qarşısını almağa nail olmuşlar. Ümummillə lider Heydər Əliyevin milli şüurun inkişafında oynadığı rol isə ondan ibarət olmuşdur ki, o, Azərbaycan dilinin elm, təhsil və mədəniyyət sahəsində yayılmasını təmin etmiş, bu sahədə fəaliyyət göstərən milli ziyalıları önə çəkmişdir.

Azərbaycan xalqının milli şüurunun mövcudluğu, SSRİ-nin süqutu dövründə ortaya çıxan milli azadlıq hərəkatının bütün ölkə ərazisini əhatə etməsi ilə özünü sübut etdi. 1960-70-ci illərdən başlayaraq Azərbaycan öz milli şüurunu SSRİ ideologiyasına qarşı mədəni müqavimət gücü kimi formalaşdırdı və SSRİ-nin süqutu ərəfəsində bu güc özünü siyasi fenomen kimi reallaşdırdı.

Ümumiyyətlə, SSRİ-nin süqutu ilə ikiqütblü sistemin çöküşünü və yeni dünya düzəninə formalaşmasını müşahidə edirik. Yeni dünya düzənində türk-müsəlman dünyasının özünəməxsus yerinin olduğu və bu proseslərdə Türkiyə-Azərbaycan birliyinin xüsusi rol oynadığı müşahidə olunur. Dünyada

qlobal bir oyunçuya çevrilmək və öz yerini tutmaq üçün qardaş dövlətlərin strateji baxımdan bir araya gəlmələrinin vacibliyi danılmaz həqiqətdir. Bu məsələ, XX əsrin əvvəllərində olduğu kimi, bu gün də gündəmdədir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (AXC) dövründə Azərbaycan dövlətinin Türkiyə (Osmanlı) ilə birləşməsi məsələsi müzakirə mövzusu olmuşdur. Bu fikirlər həm Osmanlı hakimiyyəti, həm də AXC hökuməti daxilində mövcud olmuşdur. Osmanlının Hərbiyyə naziri Ənvər paşanın əmri ilə 1918-ci ildə Azərbaycana gələn osmanlı zabiti Behiç Erkinin xatirələri bunu deməyə əsas verir. O, Gəncədəki hökumət nümayəndələri ilə Osmanlı-Azərbaycan dövlətlərinin konfederasiya şəklində birləşməsi məsələsini müzakirə etmək üçün göndərilmişdi. Osmanlı əvvəlcə Azərbaycanın birləşdirilməsi ideyasından çıxış etmiş, lakin sonradan onun müttəfiqi Almaniyaya buna qarşı çıxdığı üçün, konfederasiya məsələsi müzakirə obyektinə çevrilmişdir [11].

Sabiq dövlət müşaviri Vəfa Quluzadə ADR dövründə baş verən hadisələri belə şərh edirdi: “1920-ci ildə Atatürk qoşunları Azərbaycandan şərtlə çıxardı. Şərt də o idi ki, Rusiya Azərbaycana hörmətlə yanaşsın. Rusiya bu vədi verdi. Türkiyənin imkanı olsaydı ordusunu burda saxlayardı. Amma bu, mümkün olmadı, çünki böyük imperiya dağıldı, Atatürk Türkiyəni qoruyub saxlaya bildi. Ancaq Türkiyə ona nail oldu ki, Azərbaycanın dövlət statusunu saxladı. Biz bilirik ki, Türkiyə bizim əbədi olaraq arxa-dayağıımızdır. Biz əminliklə deyirik ki, bir şey olsa, Türkiyə Azərbaycana kömək edəcək. Bugünkü şərtlər elədir ki, tam havadan asılı vəziyyətdə qalmaqla yaşamaq mümkün deyil” [6].

SSRİ-nin süqutundan sonra Azərbaycan və Türkiyənin əməkdaşlığı artan xətt üzrə inkişaf etmişdir. Ümummillə Lider Heydər Əliyevin “bir millət, iki dövlət” tezi Azərbaycan-Türkiyə yaxınlaşmasını ifadə edən mühüm bir açıqlama idi. Bu açıqlama, Rusiya üçün arzuolunmaz olsa da, yeni bir geosiyasi oyunçunun Azərbaycan tərəfindən Cənubi Qafqaza dəvət olunması demək idi. Türkiyə vasitəsilə Azər-

baycan Qərbə qapı açmış olurdu. Bu, bir tərəfdən, Azərbaycanın iqtisadi maraqlarına, digər tərəfdən, onun siyasi maraqlarına cavab verirdi. Çünki Azərbaycan Türkiyə vasitəsilə Rusiya və İrandan asılılığını azaltmaq istiqamətində addımladı.

Türkiyə güclü bir NATO ölkəsi kimi, Azərbaycanın iqtisadi layihələrinə və onun siyasi təhlükəsizliyinə zəmanət verən yeganə ölkə oldu. Xüsusilə, 2016-cı il 15 iyul hadisələrindən sonra Türkiyənin daha müstəqil siyasət aparmaq imkanlarının artması və 2020-ci ildə Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərinin böyük bir hissəsini geri qaytarması, 2023-cü ildə ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa etməsi, Şuşa Bəyannaməsinin imzalanması, Azərbaycan-Türkiyə yaxınlaşmasını yüksək səviyyəyə çatdırdı. Məlum hadisələrdən sonra bəlli oldu ki, Azərbaycan-Türkiyə birliyi zərurətdən irəli gəlir. Çünki hər iki ölkə təklidə geosiyasi təzyiqlərə müqavimət göstərmək iqtidarında deyildir. Bu gerçəkliyi yalnız siyasətçilər deyil, həm də sadə xalq anlamış oldu. Şuşa Bəyannaməsindən sonra artıq Azərbaycan-Türkiyə birliyi deyil, ümumən türk dövlətləri birliyi məsələsi aktuallaşdı. Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) yaranması artıq Avrasiyada Avropa Birliyinə bənzər bir təşkilatın rəsmi şəkildə meydana çıxdığını göstərdi. Bu baxımdan, türk dövlətlərinin birliyi ideyasının inkişaf tarixini iki mərhələyə bölmək olar: Azərbaycan-Türkiyə birliyi və Türk Dövlətləri Birliyi (Turan).

Azərbaycan-Türkiyə birliyi və Türk Dövlətləri Birliyi (Turan) məsələləri SSRİ-nin süqutundan sonra paralel şəkildə gündəmə gəlmişdir. Bunlar bir-birinə bağlı olan məsələlərdir. Çünki güclü bir geosiyasi oyunçuya çevrilmək və geniş iqtisadi məkan qazanmaq üçün Türk Dövlətləri Birliyinin yaradılması daha məntiqlidir. Lakin bu birliyin təməli Azərbaycan-Türkiyə birliyində qoyulmuşdur. Azərbaycan-Türkiyə birliyi məsələsi həm cəmiyyətdə, həm də siyasətçilər arasında müstəqillik illərinin əvvəllərindən başlayaraq geniş müzakirə obyektinə çevrilmişdi. Düşündürücü sual ondan ibarət idi ki, bu birlik hansı formada ola bilər: bir dövlət, federasiya və ya konfederasiya?

SSRİ-nin süqutundan sonra Azərbaycanda Türkiyə ilə hansı formada bir araya gəlmək istiqamətində hər iki tərəfin mətbuatında müzakirələr yer almışdır. Bu məsələ Azərbaycan ziyalıları arasında olduğu kimi, ölkə ictimaiyyətində də fərqli yanaşmalara yol açmışdır. Bu fikirlər “lehinə”, “əleyhinə” və “neytral” olmaqla üç qrupa bölünə bilər.

Bu fikirlərin gündəmə gəlməsi daha çox Tür-

kiyənin Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargahının keçmiş rəisi İlkər Başbuğun bəyanatı ilə bağlı olmuşdur. İlkər Başbuğ çıxışlarının birində belə demişdir: “Mənim ən böyük xəyalım Türkiyə və Azərbaycanın tək dövlət olmasıdır. Onsuz da “tək millət, iki dövlət” deyildirmi? Bir-birimizlə tərcüməçi olmadan danışırıq. Amma mümkün deyil. İmkan verməzlər. Kaş ki, şərait uyğun olaydı” [4].

Lakin birlik məsələsi və onun müzakirəsi daha əvvəlki dövrlərdən başlamışdır. Türkiyənin sabiq daxili işlər naziri Meral Akşənər demişdir: “Məndən sonra Türkiyə ilə Azərbaycan arasında konfederativ birliyin yaradılması təklifi verilmişdi. Azərbaycanda bir çox siyasətçilər konfederasiya təklifini əvvəlcə müdafiə etməsələr də, sonradan tərəfdar çıxdılar. İlk o təklifə dəstək verənlər Əbülfəz Elçibəy, Sabir Rüstəmxanlı və Bəxtiyar Vahabzadə oldular. 1999-cu ildə Konfederasiya təklifi çap olunandan sonra bu şəxslərin verdikləri dəstəyi minnətdarlıqla xatırlayıram” [1].

1999-cu ildə konfederasiya yaradılması məsələsi meydana çıxanda, onu dəstəkləyənlərlə yanaşı, qarşı çıxanlar da olmuşdur. “Lehinə” olanlar arasında bu birliyin hansı formada olması barədə fikir fərqləri vardır. Onların əksəriyyəti konfederasiya şəkildə birləşməyi dəstəkləyirdilər. Azərbaycan-Türkiyə-Gürcüstandan ibarət konfederasiyanın yaradılması ilə bağlı fikirlər də mövcud idi. Bu məsələyə münasibət həm iqtidarın, həm də müxalifətin içində bir-birinə qarşı duran iki cəbhənin meydana çıxmasına səbəb oldu.

Azərbaycan və Türkiyə ilə konfederasiyanın yaradılması ideyasının ilk müəlliflərindən biri mərhum dövlət müşaviri Vəfa Quluzadə hesab olunur. O deyirdi: “Bu təklif üçün heç bir mərhələ yoxdur. ...Yaranacaq konfederasiya Türkiyənin Xəzərə çıxışı kimi geosiyasi hadisə olardı. Gələcəkdə vəziyyət belə olmayacaq. Azərbaycan Lixtenşteyn, Andorra deyil. Avropa onları qoruyur. Amma bizim vəziyyətimiz elə deyil. Bizə daimi ittifaq lazımdır... Əminəm ki, konfederasiya baş verəcək” [6].

“STRATFOR” beyin mərkəzi 2009-cu ildə Türkiyənin Azərbaycanla birləşərək Orta Asiyaya təsir layihəsinə başlaya biləcəyini iddia etmişdir. “STRATFOR”un Fransanın “Le Monde Diplomatique” qəzetinin türk versiyasında dərc olunan hesabatında bu iddia irəli sürülüb [13].

Konfederasiya yaradılması təşəbbüsünü dəstəkləyənlər qarşı tərəfin arqumentlərinin əsassız olduğunu irəli sürürlər. Konfederasiyanın əleyhinə olanlar arasında bəzi müxalifət partiyaları, xüsusilə,

Müsavat Partiyası, Kommunist Partiyası və YAP-ın bir çox nümayəndələri əksəriyyət təşkil edirlər (yəni mətbuatda öz mövqelərini bildirənlər).

Anti-konfederasiya tərəfdarı olan siyasətçilərin əsas arqumentləri və əks-arqumentləri bunlardır:

- Konfederasiya Azərbaycanın müstəqilliyinə təhlükədir. Çünki böyük dövlətlər kiçik dövlətləri əvvəl-axır öz içində əridir. Həmçinin, Qərb dövlətləri bu cəhdi xoş qarşılamayacaqlar (Rəsul Quliyev, Tahir Kərimli və s.) [8].

- Türkiyə ilə konfederasiyaya getmək Azərbaycanın parçalanmasına şərait yaradacaq. Çünki bir qrup Rusiya ilə, digər qrup İran ilə birləşmək ideyasını ortaya atacaq (Etibar Məmmədov) [12].

- Konfederasiya – keçmişdə qalmış və bu gün əhəmiyyətini itirmiş bir məsələdir (Rəsul Quliyev, Bahar Muradova) [5]. “Kiminsə qoltuğu altına girmək bizim dövlət başçımızın da, dövlətimizin də perspektivində nəzərdə tutulmur” (deputat Hadı Rəcəbli). [14].

- Konfederasiya – Türkiyənin ziyanına olan bir ideyadır. Çünki Türkiyənin daxilində “Kürdüstan” qurmaq istəyənlər federasiya və ya konfederasiya təklifindən çıxış edirlər. Bu məsələ, onların dəyirmanına su tökmək olardı (Mələhət İbrahimqızı) [5].

- Azərbaycan Avrasiya İttifaqına girərək Rusiya ilə birlikdə olmalıdır. Bölgədə türk-slavyan dövlətlər birliyi yaradılmalıdır (Qüdrət Həsənquliyev, Arif Rəhimzadə və s.) [12].

- Konfederasiyaya ehtiyac yoxdur. Dövlətlərarası əlaqələrin inkişaf etdirilməsi və münasibətlərin qorunub saxlanması kifayətdir (Aydın Mirzəzadə, Zahid Oruc) [14].

- Bir dövlətdə birləşmək xəyaldır və mümkün deyildir. İlk növbədə, siyasi iqtidar buna razı olmaz (Zərdüşt Əlizadə) [9].

Konfederasiya tərəfdarı olan siyasətçilərin əsas arqumentləri və əks-arqumentləri aşağıdakılardır:

- Konfederasiya hər iki dövlətin mənafeyinə xidmət edir. Çünki ayrı-ayrılıqda bu dövlətlər öz müstəqilliklərini itirmək təhlükəsi ilə üzləşirlər. Həm Azərbaycanda, həm də Türkiyədə bu birliyi istəməyənlər, dolayısı yolla Rusiyanın müstəmləkəçilik siyasətini müdafiə edənlər və ölkəmizin, türk dünyasının möhkəmlənməsinin əleyhinə çıxanlardır (Fərəc Quliyev) [2].

- Konfederasiya - dövlətin təhlükəsizliyinin zamanına və şəraitinə bağlı bir məsələdir. Buna ehtiyac yarananda, ona getmək zəruridir. Çünki Rusiya müstəqilliyimiz üçün böyük təhlükədir (Fazil Mustafa) [2]. Artıq bu zaman yetişmişdir (Toğrul İsmayıl) [10].

- Konfederasiya - Avropa Birliyi nümunəsi kimi, demokratiyaya keçidin geosiyasi təminatına əsas verir (Pənah Hüseyn) [8].

- Konfederasiyaya daxil olan ölkələrin dövlət müstəqilliyinə heç bir təhlükə yoxdur. Əksinə, bu məsələnin və Cənubi Azərbaycan məsələsinin gündəmə gəlməsi yeganə çıxış yoludur (professor Kamil Vəli Nərimanoğlu).

- Konfederasiyaya Azərbaycan-Türkiyə birliyi ilə deyil, həmçinin, digər türk dövlətləri və GUAM ölkələri ilə də iqtisadi birliyə çevrilə bilər (Həsərət Rüstəmov, Vaqif Hacıbəyli) [5]

YAP-çı millət vəkili Hikmət Babaoğlu mətbuatda konfederasiya ideyasına elmi-nəzəri və analitik-empirik yanaşma ortaya qoyaraq bəzi məsələlərə aydınlıq gətirmişdir. O, konfederasiyanın lehinə və əleyhinə olanların bir çox arqumentlərinin əsassız olduğunu irəli sürərək, məsələyə elmi yanaşmanın tərəfdarı olmuşdur, Qafqazda konfederasiya yox, strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin daha real və perspektivli olduğunu əsaslandırmışdır [3].

Azərbaycan-Türkiyə birliyi Avrasiyada türk-müsəlman düşmənlərini ciddi narahat edir. Onlardan biri də Yunanıstandır. Yunan spiker İoannis Teodoratos Türkiyənin Azərbaycanla iki ölkə arasında Zəngəzur dəhlizi yaratmağa çalışmasından çox böyük narahatlıq keçirdiyini ifadə etmişdir [15].

Digər tərəfdən də Rusiya son dövrdə SSRİ-ni bərpa etmək fəaliyyətlərinə başlayıb. ReAL Partiyasının icra katibi Natiq Cəfərli son dövrdə bölgədə Rusiyanın SSRİ-ni bərpa etməklə bağlı bəyanatlarının və fəaliyyətinin təhlükəli olduğunu nəzərə alaraq, Türkiyə ilə "İttifaq Dövləti" müqaviləsinin bağlanılmasını zərurət hesab etdiyini açıqlayıb [7].

Nəticə

Bütün bu məsələlərin təhlili göstərir ki, nəinki Azərbaycan-Türkiyə birliyi, bütün türk-müsəlman dövlətlərinin birliyi və bu birlik içində onların hərtərəfli inteqrasiyası zamanın tələbidir. Konfederativ əsaslarda birləşmək, yaxud birliyin başqa forma və üsullarını müəyyənləşdirmək, o istiqamətdə çalışmalar həyata keçirmək, konfederasiya ideyası ətrafında səslənən fikir və təklifləri diqqətə almaq lazımdır. Hətta bu ideyanın əleyhinə olan fikirləri də təhlil etmək, doğru yolu tapmaq vacibdir. Bunun ən optimal formalarını axtarıb tapmaq üçün isə bu məsələlərin geniş rəqəsdə və təcili elmi müzakirələrinə ehtiyac vardır. Çünki zaman gözləmir və bizdən təcili seçim tələb edir. Tarixi zərurəti anlayaraq doğru seçim etmək, qarşıda bir və ya bir neçə

xalqın ən azı bir əsrlik taleyini müsbət mənada həll etmiş olur. Əks təqdirdə, XX əsrin əvvəllərində olduğu kimi, türk-müsəlman dünyasının başına gələnlər yenidən təkrarlana bilər.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Abbaslı C. *Dərin dövlətin əsas hədəfi - Türkiyə ilə Azərbaycanın birləşməsi*. [Elektron resurs] - *Musavat.com* 16.04.2016 – URL: https://musavat.com/news/siyaset/derin-dovletin-esas-hedefi-turkiye-ile-azerbaycanin-birleshmesi_340251.html

2. Abbaslı C. *Fərəc Quliyev: "Konfederasiya əleyhinə çıxanlar Azərbaycanın güclənməsini istəməyənlərdir"* [Elektron resurs] - *Musavat.com* 21.06.2018 – URL: https://musavat.com/news/ferec-quliyev-konfederasiya-eleyhine-cixanlar-azerbaycanin-guclenmesini-istemeyenlerdir_535398.html

3. Babaoğlu H. *Konfederasiya ideyasına elmi-nəzəri və analitik-empirik yanaşma...* [Elektron resurs] - *trend.az* 17 İyun 2018. URL: <https://az.trend.az/azerbaijan/politics/1928012.html>

4. Başbuğ: "Ən böyük xəyalım Azərbaycan və Türkiyəni..." <https://axar.az/news/planet/90457.html>

5. Hakan Boz. *Tek Millet İki Devlet'ten, Tek Millet Tek Devlete; Azerbaycan-Türkiye Konfederasyonu mu?* [Elektron resurs] - 21. Yüzyıl. – 28 Eylül 2011. URL: <https://www.21yyte.org/tr/merkezler/bolgesel-arastirma-merkezleri/guney-kafkasya-iran-pakistan-arastirmalari-merkezi/tek-millet-iki-devletten-tek-millet-tek-devlete-azerbaycan-turkiye-konfederasyonu-mu>

6. *Konfederasiya ideyası hər zaman real olub*. [Elektron resurs] - *Musavat.com* – 29.08.2011 – URL: https://musavat.com/news/gundem/konfederasiya-ideyasi-her-zaman-real-olub_107117.html

7. Məmmədzadə Ə. *Ya SSRİ, ya da Türkiyə ilə Konfederasiya seçimi...* - *Azərbaycan böyük güclərin toqquşma mərkəzində*. ... [Elektron resurs] - 20 aprel 2021. URL: <https://bakivaxti.az/az/posts/detail/azerbaycan-boyuk-guclerin-toqqusma-merkezindedir-ya-ssri-ya-da-turkiye-ile-konfederasiya-secimi-1618904525>

8. Pənah Hüseyn Rəsul Quliyevin cavabını verdi. [Elektron resurs] - *musavat.com*. 09.09.2011 URL: https://musavat.com/news/siyaset/Penah-Huseyin-Resul-Quliyevin-cavabini-verdi_107756.html

9. Politoloq: "Azərbaycanla Türkiyənin birləşməsi mümkün deyil" ... [Elektron resurs] - *bbc.com* - 15 Aprel 2016. URL: https://www.bbc.com/azeri/azerbaijan/2016/04/160415_azerbaijan_turkey

10. Politoloq, professor Toğrul İsmayıl "Yeni Mü-

savat"ın canlı yayımında Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərindən danışdı. [Elektron resurs] - *Müsavat.com*. 03.10.2018 – URL: https://musavat.com/news/yeni-musavat-in-canli-yayiminda-politoloq-professor-togrul-ismayildir-canli-yayim_560186.html

11. Rəğbətəoğlu, M. *103 il əvvəlki Türkiyə-Azərbaycan konfederasiyası ideyası – Osmanlı zabitanın xatirəsi*. [Elektron resurs] *teleqraf.com* – URL: <https://teleqraf.com/news/toplum/310945.html>

12. Sərdar Cəlaloğlunun *Konfederasiya təklifi qalmaqla yaratdı*. [Elektron resurs] - *Teref.az* 14.06.2018 – URL: <http://teref.az/gundem/88961-serdar-celaloglunun-konfederasiya-teklifi-qalmaqla-yaratdi.html>

13. STRATFOR, *Türkiyə'nin Azərbaycan'la birləşərək Orta Asya'yı nüfuzu altına alma projesinə başlayabileceğini öne sürdü*. [Elektron resurs] - *t24.com.tr/haber* 24 Nisan 2009. URL: <https://t24.com.tr/haber/turkiye-azerbaycanla-birlesebilir-iddiasi,43067>

14. *Türkiyə ilə necə birləşək?* [Elektron resurs] - 16 Aprel 2016 – URL: <https://news.milli.az/politics/425762.html>

15. Yunan spiker tutuştu: *Türkiyə və Azərbaycan birləşəcək*. [Elektron resurs] - *Yeni Akit*. 22.10.2020 - URL: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/yunan-spiker-tutustu-turkiye-ve-azerbaycan-birlesecek-1422360.html>

XÜLASƏ

Məqalədə Türkiyə və Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı vəziyyətinə nəzər salınıb. Hər iki dövlətin strateji müttəfiqlik çərçivəsində əlaqələri ən üst səviyyəyə qaldırmasına diqqət çəkilib. Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı təhdidlər onları daha da sıx birləşməyə yönləndirir. Bu təhdidləri nəzərə alaraq konfederasiya formatında birlik, birləşmək təkliflərinin zaman-zaman gündəmə gətirildiyi təqdim olunub. Konfederasiya ideyasına razı olanlar və olmayanlar fikirlərini media vasitəsilə ifadə ediblər. Onların hər birinin səsləndirdiyi arqumentlər məqalədə araşdırılıb, Azərbaycanla Türkiyənin konfederativ əsaslarda birləşməsinə vacib edən amillər təhlil olunub. Hər iki dövlətə qarşı təhdidlərin mənbəyi, gələcəkdə onlara qarşı müqaviməti formalaşdırmağın vacibliyi önə sürülüb. Azərbaycan-Türkiyə birliyinin güclənməsinin gələcəkdə Türk Dövlətləri Təşkilatının daha da böyüməsinə, təşkilatlanmasının genişlənməsinə səbəb ola biləcəyi vurğulanıb. Ümumilikdə Azərbaycan-Türkiyə birliyi, konfederasiyası ilə bağlı çağırışlara, mövcud duruma diqqət edilməsinin vacibliyi önə çəkilib. Çünki

bu məsələlərdə düzgün qərar qəbul edilməzsə, 100 il, 200 il olduğu kimi indi də çox böyük çətinliklərlə qarşılaşa biləcəyimiz yekun olaraq vurğulanıb.

Açar sözlər: *Azərbaycan, Türkiyə, konfederasiya, türk birliyi, Cənubi Qafqaz, media.*

Мубариз Гёюшлу

Факультет журналистики БГУ, докторант и преподаватель, заведующий кафедрой Национальной Академии Наук Азербайджана, mubariz2011@hotmail.com

РЕЗЮМЕ

Отношение к вопросу конфедерации в турецких и азербайджанских СМИ

В статье рассматривается современное состояние отношений между Турцией и Азербайджаном. Обращается внимание на то, что оба государства подняли свои отношения на самый высокий уровень в рамках стратегического союза. Угрозы в адрес Азербайджана и Турции направляют их к более тесной интеграции. Учитывая эти угрозы, представляется, что предложения о единстве и объединении в формате конфедерации время от времени выносятся на повестку дня. Сторонники и несогласные с идеей конфедерации высказывали свои мнения через СМИ. В статье рассматриваются аргументы, высказанные каждым из них. Анализируются факторы, делающие необходимым объединение Азербайджана и Турции на конфедеративных принципах. Выдвинуты источники угроз обоим государствам и важность формирования сопротивления им в будущем. Подчеркнуто, что укрепление азербайджано-турецкого союза может привести к дальнейшему росту Организации Тюркских Государств и расширению ее организации в будущем. В целом, была подчеркнута важность уделения внимания вызовам и нынешней ситуации, связанной с азербайджано-турецким союзом и конфедерацией. Потому что если не будет принято правильное решение по этим вопросам, то был сделан вывод, что сейчас мы можем столкнуться с большими трудностями, как и 100 или 200 лет назад.

Ключевые слова: *Азербайджан, Турция, конфедерация, тюркское единство, Южный Кавказ, медиа.*

Mubariz Goyushlu

BSU Journalism Faculty PhD candidate and teacher, Head of Department of the Azerbaijan National Academy of Sciences, mubariz2011@hotmail.com

SUMMARY

Attitude to the confederation issue in the Türkiye and Azerbaijan media

The article considers the current state of relations between Turkey and Azerbaijan. Attention is paid to the fact that both states have raised their relations to the highest level within the framework of a strategic alliance. Threats against Azerbaijan and Turkey are directing them towards closer integration. Considering these threats, it is presented that proposals for unity and unification in the confederation format have been brought to the agenda from time to time. Those who agree with the idea of confederation and those who disagree have expressed their views through the media. The arguments voiced by each of them are examined in the article. The factors that make the unification of Azerbaijan and Turkey on confederal principles necessary are analyzed. The source of threats against both states and the importance of forming resistance against them in the future are put forward. It was emphasized that the strengthening of the Azerbaijani-Turkish union could lead to the further growth of the Organization of Turkic States and the expansion of its organization in the future. In general, the importance of paying attention to the challenges and the current situation related to the Azerbaijani-Turkish union and confederation was emphasized. Because if the right decision is not made on these issues, it was concluded that we may face great difficulties now, just as we did 100 or 200 years ago.

Keywords: *Azerbaijan, Turkey, confederation, turkic union, South Caucasus, media.*